

УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ПРОЦЕСІ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ

PARTICIPATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS IN THE PROCESS OF COMBATING MONEY LAUNDERING

Чулінда Л.І., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
факультету права та міжнародних відносин
Державний університет «Київський авіаційний інститут»

У статті надано аналіз участі міжнародних фінансових організацій в процесі боротьби з відмивання грошей. Вказано, що відмивання грошей та фінансування тероризму є глобально шкідливим, навіть катастрофічним для деяких економік. З цієї причини багато міжнародних установ та груп постійно стикаються з проблемою відмивання грошей, а останнім часом все частіше з проблемою фінансування тероризму, підтримуючи посилену співпрацю.

Констатовано, що на самому початку боротьби з відмиванням грошей Організація Об'єднаних Націй (ООН) прийняла Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, яка була ратифікована для Республіки Хорватія в 1990 році. За ним послідували багато інших у суміжних сферах, наприклад, у транснаціональній організованій злочинності, корупції та інших. Огляд Конвенцій ООН (Огляд Конвенцій ООН та інших міжнародних стандартів щодо боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму) був опублікований у Відні у січні 2007 року. Міжнародна інформаційна мережа з відмивання грошей (IMoLIN) – це міжнародна організація, заснована в 1998 році Організацією Об'єднаних Націй від імені партнерства міжнародних організацій, які беруть участь у запобіганні відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. IMoLIN збирає інформацію про національні закони про боротьбу з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму та визначає сфери для вдосконалення цих законів та міжнародного співробітництва. Для Європейського Союзу більш пізні конвенції включають Конвенцію про кіберзлочинність 2002 року та Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, вилучення та конфіскацію доходів, опов'язаних злочинних злочинів, та про фінансування тероризму 2005 року.

Зроблено висновок, що міжнародне співробітництво в зусиллях щодо боротьби з відмиванням грошей має вирішальне значення через характер діянь, які виходять за межі національних кордонів. Виключно спільний підхід міжнародних фінансових організацій та урядів у цій боротьбі дозволяє ідентифікувати осіб, організації та юрисдикції високого ризику, що призводить до цілеспрямованих розслідувань та більш ефективного порушення мереж відмивання грошей та фінансування тероризму.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, міжнародні організації, боротьба, відмивання грошей, протидія, фінансова діяльність.

The article provides an analysis of the participation of international financial organizations in the process of combating money laundering. It is indicated that money laundering and terrorist financing are globally harmful, even catastrophic for some economies. For this reason, many international institutions and groups are constantly faced with the problem of money laundering, and in recent times more and more with the problem of terrorist financing, maintaining increased cooperation.

It is stated that at the very beginning of the fight against money laundering, the United Nations (UN) adopted the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, which was ratified for the Republic of Croatia in 1990. It was followed by many others in related areas, such as transnational organized crime, corruption, and others. The Review of the UN Conventions (Review of the UN Conventions and Other International Standards for the Suppression of Money Laundering and the Financing of Terrorism) was published in Vienna in January 2007. The International Money Laundering Information Network (IMoLIN) is an international organization founded in 1998 by the United Nations on behalf of a partnership of international organizations involved in the prevention of money laundering and terrorist financing. IMoLIN collects information on national anti-money laundering and countering the financing of terrorism laws and identifies areas for improvement of these laws and international cooperation. For the European Union, more recent conventions include the 2002 Convention on Cybercrime and the 2005 Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Related Criminal Offences and on the Financing of Terrorism.

It is concluded that international cooperation in efforts to combat money laundering is crucial due to the nature of acts that go beyond national borders. The exceptionally joint approach of international financial organizations and governments in this fight allows for the identification of high-risk individuals, organizations and jurisdictions, which leads to targeted investigations and more effective disruption of money laundering and terrorist financing networks.

Key words: international financial organizations, international organizations, struggle, money laundering, counteraction, financial activity.

Постановка проблеми. Організація Об'єднаних Націй (ООН) розпочала боротьбу з відмиванням грошей, прийнявши конвенції, і вона керує своєю боротьбою з тероризмом резолюціями своєї Ради Безпеки. Всі країни світу поступово транспонують такі документи у свої правові системи. Створюючи Міжнародну інформаційну мережу з відмивання грошей (IMoLIN), ООН об'єднує та заохочує інші міжнародні організації співпрацювати у спільній боротьбі з відмиванням грошей та тероризмом.

Цільової групи з фінансових дій (далі – FATF), найважливішого міжнародного органу для впровадження стандартів щодо заходів, процедур та рекомендацій щодо активного залучення та оцінки системи боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. FATF діє через регіональні органи. MONEYVAL є одним з них, і Республіка Хорватія є її членом. MONEYVAL періодично оцінює систему запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму своїх членів та публікує звіти.

Комітет Ради Європи з питань боротьби з тероризмом (CDCT) – це спеціальний комітет Ради Європи, який публікує звіти про заходи боротьби з тероризмом, що впроваджуються кожною з країн, тоді як Wolfsberg Group, до складу якої входять тринадцять провідних світових банків, корисна для фінансового сектору, оскільки вона видає керівні принципи щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму в різних сегментах галузі банківських послуг.

Метою статті є аналіз участі міжнародних фінансових організацій в процесі боротьби з відмивання грошей.

Виклад основного матеріалу. Відмивання грошей та фінансування тероризму є глобально шкідливим, навіть катастрофічним для деяких економік. З цієї причини багато міжнародних установ та груп постійно стикаються з проблемою відмивання грошей, а останнім часом все частіше з проблемою фінансування тероризму, підтримуючи посилену співпрацю.

На самому початку боротьби з відмивання грошей Організація Об'єднаних Націй (ООН) прийняла Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин [1], яка була ратифікована для Республіки Хорватія в 1990 році. За ним послідували багато інших у суміжних сферах, наприклад, у транснаціональній організованій злочинності, корупції та інших. Огляд Конвенцій ООН (Огляд Конвенцій ООН та інших міжнародних стандартів щодо боротьби з відмивання грошей та фінансуванням тероризму [2]) був опублікований у Відні у січні 2007 року. Міжнародна інформаційна мережа з відмивання грошей (IMoLIN) – це міжнародна організація, заснована в 1998 році Організацією Об'єднаних Націй від імені партнерства міжнародних організацій, які беруть участь у запобіганні відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. IMoLIN збирає інформацію про національні закони про боротьбу з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму та визначає сфери для вдосконалення цих законів та міжнародного співробітництва.

Для Європейського Союзу більш пізні конвенції включають Конвенцію про кіберзлочинність 2002 року та Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, вилучення та конфіскацію доходів, опов'язаних злочинних злочинів, та про фінансування тероризму 2005 року [3].

Однак найважливішою для цієї сфери є Директива (ЄС) 2015/849 Європейського парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей або фінансування тероризму, внесення змін до Регламенту (ЄС) No 648/2012 Європейського Парламенту та Ради та скасування Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради та Комісії 2006/70/ [4], Директиву (ЄС) 2018/843 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей або фінансування тероризму та внесення змін до Директив 2009/138/ЄС та 2013/36/ЄС [5].

Цільова група з фінансових дій (FATF) – це міжнародний орган, створений у Парижі в 1989 році на зустрічі країн G-7, завданням якої є моніторинг виконання заходів щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Мандат FATF до 2020 року включає запровадження стандартів боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму, фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, оцінку відповідності стандартам FATF, виявлення загроз цілісності міжнародної фінансової системи та реагування на них шляхом вивчення юрисдикцій високого ризику та типологій. 37 юрисдикцій та 2 регіональні органи влади є членами FATF. Рекомендації, видані FATF, представляють стандарти боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму на глобальному рівні [6].

FATF організована більш детально через дев'ять регіональних органів, які працюють так само, як і світова організація FATF. Цими регіональними органами є Азіатсько-Тихоокеанська група з відмивання грошей (APG), Карибська цільова група з фінансових дій (CFATF), Євразійська група з боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (EAG), Східна та Південна Африка Група боротьби з відмиванням грошей (ESAAMLG), Міжурядова група дій з відмиванням грошей в Африці (GIABA), Цільова група з фінансових дій з відмивання грошей у Південній Америці (GAFILAT), Цільова група з фінансових дій з питань Близького Сходу та Північної Африки (MENAFATF), Цільова група з відмивання грошей у Центральній Африці (GABAC) та Спеціальний комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів боротьби з відмиванням грошей (MONEYVAL).

Цей Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів боротьби з відмиванням грошей, MONEYVAL, створений

у 1997 році та відповідальний за моніторинг впровадження заходів щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, складається з 35 країн та великої кількості спостерігачів, включаючи представників держав-членів FATF, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Європейського Союзу, Інтерполу, Європейського банку реконструкції та розвитку та інших.

У травні 2021 року команда експертів MONEYVAL відвідала Хорватію в контексті 5-го раунду оцінок. У контактах з представниками уряду та приватного сектору оцінювачі зібрили інформацію для оцінки відповідності хорватського законодавства та його імплементації у сфері запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, оцінюючи рівень дотримання рекомендацій FATF.

Комітет Ради Європи з питань боротьби з тероризмом (CDCT), який раніше називався Комітетом експертів з тероризму (CODEXTER), є міжурядовим органом, що координує дії Ради Європи проти тероризму [7]. Грунтуючись на принципах запобігання, переслідування та захисту, CDCT доручено розробити відповідні та практичні інструменти м'якого права, такі як рекомендації та керівні принципи для розгляду та застосування державами-членами у боротьбі з терористичною діяльністю. Одним з основних пріоритетів CDCT є розробка Стратегії боротьби з тероризмом Ради Європи на 2018-2022 роки [8], що стосується явищ іноземних бойовиків-терористів та репатріантів, використання та зловживання Інтернетом терористами, ролі жінок та дітей у тероризмі, зв'язків між тероризмом та організованою злочинністю. CDCT також надає платформу для профілів країн щодо законодавчої та інституційної ситуації з тероризмом у державах-членах, а також допомагає обмінюватися найкращими практиками та сприяти ефективному впровадженню інструментів Ради Європи, що застосовуються до боротьби з тероризмом.

Wolfsberg Group - це асоціація тринадцяти провідних світових банків: Banco Santander, Bank of America, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, J. P. Morgan Chase, MUFJ Bank, Société Générale, Standard Chartered Bank та UBS. Група Wolfsberg об'єдналася в 2000 році в Швейцарії з метою розробки та просування галузевих стандартів банківських послуг та пов'язаних з ними продуктів. Група випустила Wolfsberg Anti-Laundering Money Principles for Private Banking у 2000 році (переглянуті в 2002 та 2012 роках), згодом прийняті як стандарти банківської галузі. Група також видає інші керівні принципи, пов'язані з запобіганням відмиванню грошей та фінансуванню тероризму у сфері кореспондентського банкінгу, приватного банкінгу, доступу на основі оцінки ризиків та в інших сферах.

Європейська комісія проводить оцінку ризиків з метою виявлення та реагування на ризики, що впливають на внутрішній ринок ЄС. Європейський Союз прийняв надійне законодавство для боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (AML). Перша Директива про боротьбу з відмиванням грошей була прийнята в 1990 році, щоб запобігти неправильному використанню фінансової системи з метою відмивання грошей. Він передбачає, що зобов'язані суб'єкти повинні застосовувати вимоги належної обачності клієнтів при вступі в ділові відносини (тобто ідентифікувати та перевіряти особу клієнтів, контролювати транзакції та повідомляти про підозрілі транзакції).

Закони ЄС постійно переглядаються, щоб пом'якшити нові ризики, пов'язані з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Законодавча база не тільки охоплює ряд сфер, що становлять такі ризики, включаючи віртуальні активи та краудфандинг, але й доповнює інші нормативні акти, такі як Регулювання ринків криптоактивів (MiCA).

Новий Регламент про простежуваність переказів коштів (TFR) забезпечує простежуваність переказів криптоактивів та автентифікацію користувачів відповідно до

стандартів FATF. Комісія забезпечує ефективне застосування цього законодавства шляхом перегляду транспозиції законодавства ЄС та співпраці з компетентними органами.

Мережа боротьби з фінансовими злочинами (FinCEN) інформує фінансові установи США про те, що Цільова група з фінансових дій (FATF), міжурядовий орган, який встановлює міжнародні стандарти боротьби з відмиванням грошей, протидії фінансуванню тероризму та протидії фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (AML/CFT/CPF), оновила свої списки юрисдикцій зі стратегічними недоліками AML/CFT/CPF після завершення свого пленарного засідання цього місяця. Фінансові установи США повинні враховувати позицію FATF щодо цих юрисдикцій при перегляді своїх зобов'язань та політики, процедур та практики, заснованих на ризиках.

У рамках процесу лістингу та моніторингу FATF для забезпечення дотримання своїх міжнародних стандартів, FATF випустила дві заяви: 1) Юрисдикції під посиленням моніторингом, яка публічно визначає юрисдикції зі стратегічними недоліками в своїх режимах AML/CFT/CPF, які взяли на себе зобов'язання або активно працюють з FATF для усунення цих недоліків відповідно до узгодженого графіка; 2) Юрисдикції високого ризику підпадають під заклику до дій, який публічно визначає юрисдикції зі значними стратегічними недоліками в своїх режимах AML/CFT/CPF і закликає всіх членів FATF застосовувати посилену належну ретельність і, в найсерйозніших випадках, застосовувати контрзаходи до захистити міжнародну фінансову систему від ризиків відмивання грошей, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження, що походять від визначених країн.

Що стосується юрисдикцій, визначених FATF, під посиленням моніторингом, охопленим фінансовим установам нагадують про свої зобов'язання щодо виконання зобов'язань щодо належної обачності для іноземних фінансових установ (FFI) відповідно до 31 CFR § 1010.610(a) на додаток до їхніх загальних зобов'язань відповідно до 31 U.S.C. § 5318(h) та його імплементаційних положень.

Відповідно до вимог 31 CFR § 1010.610(a), охоплені фінансові установи повинні забезпечити, щоб їхні програми належної обачності, які стосуються кореспондентських рахунків, що підтримуються для FFI, включали відповідні, конкретні, засновані на ризиках, і, за необхідності, посилену політику, процедури та засоби контролю, які обґрунтовано розроблені для того, щоб дозволити охопленій фінансовій установі виявляти та повідомляти, на постійній основі, будь-яку відому або підозрювану діяльність з відмивання грошей, проведену через або за участю будь-який кореспондентський рахунок, створений, підтримується, керований або керований у Сполучених Штатах для FFI.

Крім того, підприємства з надання грошових послуг (MSB) мають паралельні вимоги щодо іноземних агентів або іноземних контрагентів, як описано в інтерпретаційному релізі FinCEN 2004-1, який уточнює, що положення про програму AML вимагає від MSB встановити адекватну та відповідну політику, процедури та контроль, співмірні з ризиком відмивання грошей та фінансування тероризму, спричиненим їхніми відносинами з іноземними агентами або іноземними контрагентами.

Додаткову інформацію про ці паралельні вимоги (що охоплюють як вітчизняних, так і іноземних агентів та іноземних контрагентів) можна знайти в Керівництві FinCEN щодо існуючих зобов'язань щодо дотримання правил програми AML для керівників MSB щодо моніторингу агентів. Однак такі розумні кроки не повинні ставити під сумнів здатність фінансової установи підтримувати або іншим чином продовжувати відповідні відносини з клієнтами або іншими фінансовими установами, і не повинні використовуватися як основа для участі в оптовому або

невибірковому зниженні ризику будь-якого класу клієнтів або фінансових установ. Фінансові установи також повинні посилалися на попередні міжвідомчі вказівки щодо надання послуг іноземним посольствам, консульствам та місіям.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) продовжує приймати кілька резолюцій, що впроваджують економічні та фінансові санкції. Держави-члени пов'язані положеннями цих Резолюцій Ради Безпеки ООН (РКБ ООН), і деякі положення цих резолюцій особливо актуальні для фінансових установ. Фінансові установи повинні бути знайомі з вимогами та заборонами, що містяться у відповідних РБ ООН. На додаток до санкцій ООН, США Уряд підтримує кілька санкційних програм. Для опису поточних санкційних програм Управління з контролю за іноземними активами (OFAC), будь ласка, зверніться до санкційних програм OFAC та інформації про країни.

Що стосується юрисдикцій високого ризику, визначених FATF, що підлягають заклику до дій, Бірма залишається в цій категорії, і FATF закликає юрисдикції застосовувати посилену належну ретельність, пропорційну ризикам. Загалом, FinCEN радить фінансовим установам США застосовувати посилену належну ретельність при веденні кореспондентських рахунків для іноземних банків, що працюють за банківською ліцензією, виданою країною, визначеною як некооперативна з міжнародними принципами або процедурами AML міжурядовою групою або організацією, членом якої є Сполучені Штати, і з яким позначенням погоджується представник США в групі чи організації. Фінансові установи США повинні продовжувати консультиватися з існуючими рекомендаціями FinCEN та OFAC щодо участі у фінансових операціях з Бірмою.

Що стосується юрисдикцій високого ризику, визначених FATF, що підлягають заклику до дій, зокрема, контрзаходів у випадку КНДР та Ірану – фінансові установи США повинні дотримуватися широких обмежень та заборон США щодо відкриття або підтримки будь-яких кореспондентських рахунків, прямо чи опосередковано, для північнокорейських або іранських фінансових установ. Існуючі санкції США та правила FinCEN забороняють будь-які такі відносини з кореспондентськими обліковими записами.

Оскільки поведінка Ірану загрожує національним інтересам Сполучених Штатів, президент видав Президентський меморандум про національну безпеку (NSPM)-2 4 лютого 2025 року, вважаючи, що в національних інтересах чинити максимальний тиск на іранський режим, щоб покласти край своїй ядерній загрози, скоротити свою програму балістичних ракет і припинити підтримку терористичних груп. Уряд Ірану та іранські фінансові установи залишаються особами, чие майно та інтереси у власності заблоковані Указом 13599 та розділом 560.211 Положення про іранські операції та санкції (ITSR), 31 CFR Частина 560.

Фінансовим установам США та іншим особам США продовжується широко заборонено відповідно до ITSR брати участь у операціях або відносинах з Іраном, урядом Ірану та іранськими фінансовими установами, включаючи відкриття або ведення кореспондентських рахунків для іранських фінансових установ. Ці санкції накладають зобов'язання на громадян США, які виходять за рамки відповідних рекомендацій FATF. На додаток до санкцій, що застосовуються OFAC, 25 жовтня 2019 року FinCEN визнав Іран юрисдикцією первинного концерну з відмивання грошей і видав остаточне правило відповідно до розділу 311 Закону США про патріотів, що вводить п'ятий спеціальний захід, доступний відповідно до розділу 311. Це правило забороняє фінансовим установам США відкривати або підтримувати кореспондентські рахунки для іранської фінансової установи або від її імені, а також

використовувати кореспондентські рахунки FFI у охоплених фінансових установах США для обробки операцій за участю іранських фінансових установ (31 CFR § 1010.661).

Для юрисдикцій, виключених з процесу лістингу та моніторингу FATF, фінансові установи США повинні враховувати рішення FATF та причини виключення з лістингу при оцінці ризику відповідно до зобов'язань фінансових установ відповідно до 31 CFR § 1010.610(a) та 31 CFR § 1010.210.

Якщо фінансова установа знає, підозрює або має підстави підозрювати, що транзакція включає кошти, отримані в результаті незаконної діяльності, або що клієнт іншим чином займався діяльністю, що свідчить про

відмивання грошей, фінансування тероризму або інше порушення федерального закону або нормативних актів, фінансова установа повинна подати звіт про підозрілу діяльність.

Висновки. Міжнародне співробітництво в зусиллях щодо боротьби з відмиванням грошей має вирішальне значення через характер діянь, які виходять за межі національних кордонів. Виключно спільний підхід міжнародних фінансових організацій та урядів у цій боротьбі дозволяє ідентифікувати осіб, організації та юрисдикції високого ризику, що призводить до цілеспрямованих розслідувань та більш ефективного порушення мереж відмивання грошей та фінансування тероризму.

ЛІТЕРАТУРА

1. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988 URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/illicit-trafficking.html>
2. The SHERLOC portal URL: <https://sherloc.unodc.org/cld/st/home.html>
3. Council of Europe Convention on laundering, search, seizure and confiscation of the proceeds from crime and on the financing of terrorism URL: [https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805bf109%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805bf109%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
4. DIRECTIVE (EU) 2015/849 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=HR>
5. DIRECTIVE (EU) 2018/843 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=HR>
6. FATF URL: <https://www.fatf-gafi.org/>
7. Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (CDCT) URL: <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/cdct>
8. Council of Europe Counter-Terrorism Strategy (2018-2022) URL: [https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016808afc96%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016808afc96%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
9. Wolfsberg Group URL: <https://wolfsberg-group.org/>
10. Guidance on Existing AML Program Rule Compliance Obligations for MSB Principals with Respect to Agent Monitoring URL: <https://www.fincen.gov/resources/statutes-regulations/guidance/guidance-existing-aml-program-rule-compliance-obligations>
11. NATIONAL SECURITY PRESIDENTIAL MEMORANDUM/NSPM-2 URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/02/national-security-presidential-memorandum-nspm-2/>